

B.A.R.

II

144867

RADU GYR
Asistent universitar

STUDENTIMEA și IDEALUL SPIRITUAL

Conferință plină în cadrul ciclului cu același nume,
organizat de Cercul Studentesc Doljan.



1935

Tipografia „I. N. COPUZEANU” Strada Iavor No. 97

Z 136.867

RADU GYR
Asistent universitar

STUDENTIMEA ȘI IDEALUL SPIRITUAL

Conferință ținută în cadrul ciclului cu acelaș nume,
organizat de Cercul Studentesc Doljan.



Tipografia „I. N. COPUZEANU” Strada Izvor No. 97



Studentimea și idealul spiritual

Bucuriei mele de a fi fost poftit de către tineretul intelectual al Craiovei să cuvântez despre aspirațiile și idealul studentimei de azi, ca unul al cărui suflet simte o solidaritate deplină cu întreaga dinamică a viselor tinerilor cărturari de pe băncile universității, acestei prime bucurii i se alătură, desigur, bucuria de-a conferenția în orașul în care am copilărit cu toată limpezimea anilor mei de-atunci, am școlărit și, mai târziu, am vibrat cu toate frământatele laute ale adolescenței mele.

Au fost ani, aici, în inima Olteniei, peste cari am trecut cu azururile zărilor boltite pe suflet; ani, în a căror lumină m'am îmbăiat ca'n apele de miere ale Amaradiiei și pe cari n'am să-i pot uita niciodată.

Ingăduiți-mi, deci, ca aceste dintăi cuvinte ale mele să fie, în acelaș timp, un salut adus tineretului cărturăresc de care mă știu legat cu veriga de foc a aceluiaș ideal și un omagiu închinat orașului unde mi-am plâns lacrimile primelor decepții și unde mi-a înseninat obrajii surâsul bucuriilor priore.

Căci dacă, uneori, rigiditatea fără nici o rază de comprehensiune pentru sufletul copilului, a unui director de liceu bolovănos, a înveninat ultimii ani de școală ai



liceanului care am fost, am întâlnit, în schimb, sfatul de dascăl luminat, dragostea sfântă pentru artă, îndemnul și încurajarea profesorului meu iubit, C. D. Fortunescu, în casa deschisă ca un zâmbet, a poetei Elena Farago, unde amfitrioana, cu marea ei aristocrație sufletească, a așternut catifele peste începuturile mele literare; apoi întreg șirul de prietenii, dragi mie și azi, primele avânturi literare — și lângă acest entuziasm cu aripi largi al adolescenței mele, prietenia liliacă și ochii triști de tânăr voevod bolnav ai scumpului meu Milcu, poetul cu inimă de crin și cu zăpezile topite într'un mormânt, pe care amintirile — brățări la glesnele morții — mi-or arde, totdeauna, vălvătaele lor de topaz, în acele ore mătăsoase și pure ale reculegerii depline.

Tânărul de ieri, tânărul de acum.

Și fiindcă am întreprins o palidă incursiune în amintiri, să-mi dați voie să-mi retrăesc în clipele de față, câteva din stările mele sufletești, în preajma vârstei de 19 ani, când, sfârșind liceul, mă pregăteam să intru în universitate.

Această aducere aminte a unor stări interioare îmi servește nu numai de cărărie inițială spre miezul conferinței mele, dar, mai ales, de identificare a procesului meu lăuntric de atunci, cu frământările sufletești ale majorității camarazilor mei de generație. Tânărul, a cărui configurație psihică mă voiu strădui să o fixez acum în câteva linii largi, nu e simpla imagine a celui ce vă vorbește.

El coincide prin sufletu-i de-atunci, cu câteva sute, cu câteva mii de tineri dintr'o aceiași epocă, mai puțin senină de cum ați crede-o, mai tulbure prin viscole interioare, de cum s'ar fi părut.

Tânărul, cercetat acum, caz de sincronism psihologic, poate creia un prototip: prototipul adolescentului pe

punctul de a-și isprăvi studiile secundare și de a pătrunde în facultate, adolescent cu aripi mari deschise pentru sbor, dar dezorientat în fața zăriilor amăgitoare, neștiind spre care puncte cardinale să-și îndrume sborul; cu cascade și luminișuri lăuntrice, dar și cu lunecări și povârnișuri; cu aprinderi dar și cu lăncezeli; și mai cu seamă cu vii răni sângerânde peste care nu se apleca înțelegerea mângăetoare a vreunei mâini... Un tânăr inegal, înaripat și difuz, totdeauna; flământ de aspirații, dar fără a avea o axă a lor; apt pentru un ideal dar tatonându-l în obscurități și confuzii; derutat de știință și de lecturi variate și inegale; cu începuturi de ostilități față de generațiile precedente; încercând prin visătoarea unei etice noi, revolte, dar incapabil de intensitate reacționară; sincer, dar neștiind cum să-și canalizeze sinceritatea.

Vagă și dispartă frondă diletantă împotriva ipocriziei trecutului; capabil, prin structură, de spiritualitate dar neorganizat definitiv spiritualicește și discontinuu. Torturat de întrebări și amăgit de formule; momit, superficial, de etichete sonore dar vide de esențe și adevăr, cum acea republică universală visată de materialismul istoric al lui Marx, care, totuș, nu avea ancoră mari, otgoane puternice, în sufletul adolescentului. Tânăr, a cărui substanță spirituală sta gata să se deschidă recepției unui ideal naționalist, pe care tânărul totuș îl ocolea, îl evita în procesul său psihic, fie din cauza mirajului vremelnic al formulelor de „universalitate” și pretins „umanitarism”, fie din cauza scepticismului pe care i-l inspirau, laolaltă, emfatismul, inflația de demagogism și sterpele discursivități patriotarde ale anumitor inși politici — sârmane clopote de carton.

Tânjind, subterane energii, pe care dezorientarea și lipsa de front comun al unei generații le țineau în pasivitate, tânărul pe care vi-l prezint și care eram mai mulți împreună, se caracteriza, cu deosebire, prin izolare,

prin *singurătatea* care-l detașa de ansambluri spirituale, și care, când reprezenta o valoare singulară, îl sihăstra într'un hermetism de fildes, într'o impasibilitate de aderențe la psihicul colectiv.

Peste absența de directivă și peste mobilitatea interioară, plutea, așa dar, drama neintegrării într'o colectivitate sufletească, în unitatea spirituală a unei generații.

Intr'adevăr, așa îl văd retrospectiv pe tânărul, foarte tânărul și proaspăt student din primii 5—6 ani cari au urmat sfârșitului războiului, și așa mă văd, îndărăt, peste umărul vremii, și pe mine, *pe o parte din mine* care eram...

Mă pregăteam pentru Bucureștii universitari, cu avânturi, dar fără zale și gata de ingenunchieri la orice rețezare a unei aripi de vis. Cu limpezimile apelor mele tulburate de bulgării svârliți din afară. Temperament de răsvrătit și totuș timid și dibuindu-mă confuz... Cu o roată mare de aur și flacări alergând prin mine, dar care nu avea osie. Cu aspirații multiple dar fără axă centrală; cu zece de idealuri, dar fără *un ideal*; ispitit în artă de insurecția nouilor forme poetice față de dogmatismul clasicismului și de tradiție.

O, dar a venit curând, foarte curând, *marea gășire de sine*. Au venit ancorele și rădăcinile de argint, care l-au fixat pe tânăr într'o disciplină spirituală! Crepusculului dezorientărilor, i-a urmat intersecția tuturor planurilor interioare într'un punct central numit ideal: idealul unei generații.

În ciuda perioadei post-belice de agitație continuă, de crunt materialism, de haos și cinism, de superficialitate și de dezertări dela idealuri, tineretul cărturăresc român — singurul valabil prin contribuția-i spirituală — și-a aflat un echilibru, prin ridicarea unui standard comun, prin închegarea unui front al generației noi, cu exponentul de bază: studentimea.

S'a trecut de zece ani, de când tineretul studentesc

lucrează temeinic la adâncirea albiei idealului unic și la consolidarea digurilor sale de pază. Astăzi, pe acest mare șantier al spiritului, *opera* e aproape sfârșită. Cei peste zece ani de trudă, au dus la o construcție de grele armături, și nu la un beteag prepeleag de șindrilă.

Trebue rostit limpede: marea catastrofă care părea că amenință cu distrucția generația tânără și care nu consta decât în absența — vremelnică din fericire — a idealului comun de generație, a fost înlăturată.

Pentru a dărui un ideal etic și un ideal național tineretului cărturăresc, dar mai ales pentru a-l constitui în generație — caracterizată prin prezența unei singure axe de aspirații — a trebuit să existe în universități, în afara prelegerilor universitare, o altă școală, mai adâncă, a spiritului, care să cimenteze valori într'o etică nouă și un crez nou.

Această școală, mijind în începuturi oarecum superficiale, manifestate extern printr'o reacție împotriva infiltrației evreești în facultăți și, câtva timp, după aceea, împotriva comunismului a cărui fază inițială de incubație amenința chiar o parte din tineretul universitar, a canalizat treptat energiile, le-a dat o directivă în profunzime, un echilibru și o disciplină. O rară disciplină.

N'aș vrea să întâmpin surâsuri de neîncredere, accentuând asupra acestei discipline.

Mulți dintre domniile-voastre n'au avut cum și când s'o cunoască. Dar poate că tot au putut s'o întrezărească, într'unul din aspectele ei: congresul studentesc dela Craiova, din preajma sărbătorilor Paștelui.

Energie și ordine. *Ordine*, fiindcă acesta era cuvântul conducătorilor studentimei.

Eu vin din mijlocul mării studentimi verzi, pe care o cunosc, căreia îi analizez, perpetuu, manifestările și care mă uimește prin transfigurarea, de câțiva ani încoace, a tineretului român. Cuvântul meu este sincer și relatează numai stări de fapt.

Evident, această luptă de seninătăți și bronzuri pentru o disciplină și un ideal, a mers paralel cu boicotul pornit de cei cuprinși de panică în fața încadrării tineretului într'un ideal de autentic naționalism, de purități morale și de lichidare a falselor valori și a formulelor dubioase. Era boicotul unui politicianism meschin și corupt, alături de boicotul judeo-masonic! Ani de zile, o „anumită” presă, aceea a Sărindarului, mistificatoare și protivnică oricărui sfânt ideal românesc, a încercat să stropească numai cu mocirle azurul unui suflet nou care se naștea limpede și cu aripi de șoim.

Și peste toate zăgăzurile și boicoturile, noua generație și-a falfăit flamura și a călcat înainte spre consolidarea spirituală.

Au fost mărăcini, mărășavii și sforării de culise care i-au stat în cale... Au fost prigoane lungi, cu ținte de bocanci scrâșnind pe tânără carne strivită; au fost pușcării largi și mucedo și negre, în care a bolit și a flămânzit — luni întregi — floarea tineretului românesc...

Dar acest tineret n'a mai putut fi înfrânt. Acest tineret n'a mai căzut în genunchi, ca odinioară la primele decepții. Inima lui crescuse prea mare și suna acum ca un clopot de verde cleștar, în freamăt adânc, peste întreaga țară. Acum nu mai erau *izolări și singurătăți*, dezolări și dezorientări, simpli tineri răsleșiți și imprăștiați, tulburi și întrebându-se fiecare ce vor...

Acum era un tineret omogen, ferecat în fierul unei energii colective, construit sufletește și dinamic, ridicând o rezistență morală ca un bloc de cremene.

Un tineret înălțat la rangul de *generație cu unitate de ideal*.

Deaceea pușcăriile în care s'a bolit și s'a murit chiar, au fost senine.

Deaceea cismele care stărâneau carnea tineretului prigonit au stărnit cântece și nu lacrimi.

Cauzele care au ținut tineretul departe de un ideal comun.

Dar dacă, procedând la sinteza structurii sufletești a tineretului universitar actual aflăm substanța unui ideal energetic, ne apare ca firească întrebarea: care au fost, atunci, cauzele care au ținut tineretul, în primii ani de după război, departe de un ideal comun?

Era oare, exclusiv, imposibilitatea de adaptare la spiritualitatea unei generații? Nu.

Erau numai dezorientările vagi, confuziile și refugiumele în sine, rezultante fatale ale epocii de febră morală și de dezaxare generală, epoca imediat post-belică.

Întreaga etică a lumii și însăși civilizația păreau să fi primit o lovitură de moarte. Războiul, scornitor al unei serii de crize, a adus, în primul rând, incapacitatea de readaptare a generației întoarsă de pe front și-a generației care i-a succedat, la vechile valori morale și culturale. O structură sufletească nouă se ivise. Căci războiul făcuse marea scindare în două lumi: *lumea veche*, a celor rămași la dogme și fideli valorilor trecutului, și *lumea nouă*, instinctiv revoluționară, dar revoluționară neomogen și dispartat, fără a ști clar ce ideal urmărește impulsul ei spre reacție, ci numai călcând în picioare și negând trecutul.

De acest haos moral, la care s'a adăugat haosul economic, într'un vârtej satanic, au profitat pseudo-valorile, pentru a se introna pe treptele taturor manifestărilor în viața de stat. De-aici și despicierea moralei în două mari aspecte: deoparte, inflația valorilor etice, de către generațiile mai vechi; romantizarea inutilă a acestor valori și centrifugarea moralei în dogme, care, ca tot ce e simplă dogmă, se exteriorizează numai, anulând purele valori intrinsece și reale, tiranică și intolerantă față de adevăruri pe care ea nu le-a ridicat la rangul de dogme.

Astfel, prin artificializare și prin îndepărtare de la morala naturii, prin costumarea în carnavalul unor false-valori și teama de autenticul moral al vieții, s'a ajuns la *ipocrizia* care, în mod fatal, avea să determine o reacție.

De altă parte, însăși această reacție.

Dar o reacție nu întemeiată pe purități și reconstrucții morale, ci limitată la un anarhism de suprafață, fără obiective profunde; un anarhism de ceață, necreator și inutil dizolvant, secundat de strecurările din umbră ale unor alte pseudo-valori, care, la clipe oportune, s'au constituit într'o false și putredă dominație și care amenințau printr'un pericol mult mai grav decât chiar *ipocrizia* vechei societăți, împotriva căreia pretextau că reacționează.

Lângă toate acestea, dezechiliibrul politic.

Apariția cangrenei omului politic post-belic, cancerat de arivism, sterp de ideal, păpușar demagog, egocentric și mârșav în interese meschine, cu fața ascunsă sub oribilul zâmbet de complezență al măștii democrației. Iar imediat lângă democrația redusă la simplă pastişe grotescă, strămbată și diformată până la parodie și caricatură, ghiarele roșii înaintând treptat, ale marxismului judeo-bolșevic, camuflat *patetic*, sub evocarea unui martiriu proletar, într'o *stângă reacționară*, anarhic dizolvantă, cu doctrină sonoră de tinichea: materialism istoric!

În preajma acestor rictusuri roșii, clasele sociale își svâneau panica așteptând răsturnări și inversări în ordinea de stat. Confuziile sociale, la adăpostul aceleiași democrații, creșteau și alătura de ele creștea ignoranța: marea ignorare a unui adevăr fundamental: acela că dinamica evoluției sociale, a progresului real, o constituie nu topirea iluzorie a diferențierilor sociale, ci tocmai distincția dintre clase, stabilirea definitivă a contribuției, a aportului, în travaliu și civilizație, a fiecărei dintre ele.

Și în vreme ce, subteran, se lucra la răsturnarea valorilor sociale, în cadrul unui alt haos, în care subliniez

în treacăt tragedia intelectualului autentic, pururi un ghilotinat moral, însăși cultura și civilizația, în criză de unitate și de esențe de spiritualitate, ce torsionau în căutări superficiale de directive. Iar pseudo-cultura deschidea porțile invaziei de anarhisme și insurecții, de curente brusc reformatoare în artă. *Derutei*, ivită în urma rapidei succesiuni de revoluții estetice, cu viduri interioare și etichete importate, îi răspundea *confuzia* acolo unde, existând totuși sinceritate și nu falsă tendință de-a se primumi unele forme de expresie artistică, evoluția prea bruscă a noilor valori estetice față de zăbava evoluției comprehensiunii publicului, nu aducea decât ceață și rupere de punți între artist și ambianțe.

Iată deci un ansamblu de stridențe și de răsturnări, în care pseudos-ul triumfa și în care crizele: morală, economică, politico-socială, se aliau crizei de omogenitate în spirit și cultură.

Și în timp ce, din orizonturi viete, își revârșea leșia *amurgul caracterelor de bronz, al spiritualității, alături de amurgul cultului trecutului, iubirii de neam, al autenticii intelectualității și-al artei*, printre putregai și ruini creștea, ca o floare bolnavă, copilăria rănită a generației noi...

În loc de zurgălăii anilor strălămpezi și de râsul aprilin al micilor bucurii îngerești, copilăria aceea a mers, cu tălpi însângerate, printr'o lume din care basmele și cântecul de leagăn plecaseră departe, și unde stăpâneau materialismul crunt și dezaxarea generală. Și așa, în mijlocul corupției, al ipocriziei sau al cinismului, în cadrul otrăvit al absenței sancțiunilor morale și în vacarmul falselor valori, ochii măriți și speriați ai copilăndrului au răstrânt numai tristeți de crepuscul.

Iar când, sbuciumat și călcând amețit spre dezorientările de pretutindeni, adolescentul a vroit să intre în viață, cu ascunsele lui comori de seninătăți și cu inelul de aur, ținut cu teamă și grijă la o parte, al entuzias-

mului tânăr, în fața lui nu apărut, cernite, zări fără perspectivă, cărări infundate pentru viitor, porți zăvorite. Pentru el totul părea închis. Oricare pas interzis. Intreaga lume părea că-i strigă: nu mai e loc și pentru tine. Înainte nu se mai poate!

Ei bine, acest tânăr putea să fie rostogolit în toate prăbușirile: de la anarhia roșie, la mlaștina morală și la cenușe...

Ce forță tainică i-a dăruit, atunci, umeri de granit ca să asvârle jos dezorientarea care-l încinsese și să se înalțe, limpezit și nou, din energii și substanțe până aici latente, de par'că ar fi sorbit, cu nesaț, dintr'un isvor cu apă vie ascuns pe un creștet de munte spiritual?

Sovăirilor tânărului, determinate de toate corelațiile divulgate mai sus, le-au urmat coordonarea și echilibrul aspirațiilor, disciplina spiritului și *idealul* sub stindardul cărui s'a încheșat o generație nouă.

Sustras pericolului care-l amenința cu dezagregarea, tânărului i s'au deschis luminișuri și lucidități. Necesitatea unui ideal comun i-a înflorit în suflet mai mult printr'o revelație mistică, decât printr'o simplă comprehensiune.

Permanența idealului în întreg trecutul.

Întregul trecut, străin și românesc, s'a deschis deodată, ca o magică ușă, iar permanența unui ideal s'a ivit înflorită în toate marile epoci ale istoriei, în toate marile evoluții ale spiritului omenesc.

Astfel, în *idealul istoric*, s'au circumscris *idealul elin* și *idealul latin*.

Idealul elin, cu liniile de bronz ale efebului curgând în spirit și trup, și cu uriașa construcție a civilizației antice.

Idealul latin, cu obiectivul politic al creșterii statului roman și-al expansiunii latinității.

Și lângă acestea:

Idealul Renașterii, cu admirabila-i sinteză de civilizație, contopind artele, știința și idealul politic și legând punte de azur cu marele trecut spiritual, al antichității.

Dar, în acelaș cadru istoric, *idealul românesc* al lui Mihai Viteazul, alături de toate celelalte înalte *ideaturi românești*:

idealul lui Horia, Cloșca și Crișan; *idealul* Domnului Tudor, sfârtecat, numai pentru soarele său și aruncat, ciosvârte înstelate, în fântâna Târgoviștei;

idealul bătrânilor cronicari, oftând și tânjind de visul contopirii neamului românesc;

idealul lui Șincai, cu picioarele sfâșiate de bolovanii pribegiei și cu marele-i vis atârând în desaga din spinare care îi purta cronică;

idealul boerilor, fugăriți peste munți, numai fiindcă îndrăsniseră să visătorească frumos la unire;

în sfârșit, *idealul ciungilor și mutilaților* din crâncenul război de întregire...

Sau, mai departe, *idealul în artă*: secolul lui Pericle și acela al lui Caesar, alături de idealismul lui Platon și de idealul estetic al lui Aristotel.

Renașterea italiană și Pleiada franceză.

• Idealul clasic al celui de-al XVII veac francez.

Romantismul, îmbibat de tinerețe și idealism, simbolizat prin vesta roșie a lui Théophile Gautier, de la reprezentarea lui „Hernani”... Idealul romantic englez cu Byron, Schelley și Tennyson... Idealul lui Heliade Rădulescu, cu acel naiv dar admirabil îndemn la „scris”. Idealul olimpien ca un cer de primăvară al poeziei lui George Coșbuc, sau acel tumultos și navalnic, ca un torent carpațic, al liricei înspumate a lui Octavian Goga.

Dar mai ales quintesența idealului artistic și românesc în poezia de curcubeu și orgi marine, de viscole și ninsori lunare, a geniului nostru național: Mihail Eminescu.

O serie de frământări, de curente literare și estetice, toate pentru un *ideal!*

Și, după *idealul istoric și cel artistic*, iată, rezumativ, galeria *idealului etic*, întrupat simbolic în:

a) *etica eroului elin*, sintetizată, la rândul ei, în eroii lui Homer sau în sufletul de bronz al lui Leonida;

b) *eroul creștin*, cu largile lui blajinități, pregătit orcând, pentru jertfă și granit sufletesc neclintit, creind o morală și-o spiritualitate nouă, urcând spre purități de asceză și transcendențe;

c) *eroul cornelian*, purificat în stalactită de voință și ideal moral, elevat peste mocirlele vieții;

d) *eroul*, atât de ridiculizat pe nedrept și atât de sublim în candorile naivității luminate de vis, *al lui Cervantes*, sfânt Don Quichote, umbră înstelată în goană eternă după vis, înfrânt de morile realității brutale.

e) *eroul moral al lui Carlyle*, lespede de cleștar pentru marile altare ale eticeii;

f) *eroul ibsenian*, întruchipat în *Brand*, în acel Brand cu umerii necocârjați de viforele vieții; ca un cerc de fer în strașnica lui ținută morală, în neclintirea lui de bloc umano-ceresc;

g) *eroul Tolstoi-an*, turnat în minunatul Nekludov din „Invierea”, descălușându-se, prin revelație mistică, de toate bunurile vremelnice și pământene, transfigurat interior și pornit spre ascensiuni de spiritualitate creștină;

h) și, în sfârșit, chiar în eroul lui *Jak London*, acel „vagabond des étoiles”, ocașul condamnat la carceră grea, cu glesnele prinse în ghiulele de fier și brațele strivite în lanțuri, ajuns prin durerea continuă a cărnii, la amorțire și anulare trupească și la o limpezire neobișnuită a spiritului, la o evadare conștientă a sufletului din trup și la o siderală plutire pe drumul stelelor eterne... Admirabil simbol al sufletului deștelenit din suferință banală, în albă lunecare peste ea!

Studențimea și idealul spiritual.

Ei bine, permanența aceasta de idealuri, istorice, etice și artistice, de-a curmezișul veacurilor, demonstrează setea și nevoia de *ideal* în marile epoci, mai cu seamă în acelea care au succedat perioadelor de tulburări și dezaxare.

Hotărît: trăim o mare epocă istorică.

Anii ce vin vor contura-o tot mai precis.

Mobilitatea aspectului actual, politic și spiritual, al întregii Europe, va înceta mai curând decât ne așteptăm. Vechile valori și sisteme ratate se vor lichida prin ele însăși. Criza democrației — presărată de sincope — și agonizând în apus, se va refugia în ultima-i bârlog — Republica roșie — iar în fața ei vor crește digurile de grele armături ale naționalismului latin și germanic. Din transfigurările în naționalism, va apărea, inaripată, o dinamică nouă a spiritului și a civilizației, cu aporturi și cu structuri noi.

Noul european, naționalist, spiritualist și energetic, va zdrobi desmățul moral, va prăbuși falsele-valori și, purificat în el însuși, va întemeia o lume nouă, o etică nouă. Desigur, promovatoarea europeanului-latin, precursor ai omului de mâine de pe continent, a fost Italia-fascistă.

Să nu ni se spună, însă, că tineretul românesc intelectual, în marile lui primeniri interioare de acum, în disciplina și aspirațiile sale, e o imitație, o simplă copie a tineretului fascist ori hitlerist. Nu! Tineretul nostru detestă servilismul și parodiile.

El nu imită. *El creiază*. El ar fi profund rănit, adânc durut, dacă l-am crede un palid hipnotizat, un incapabil de ideal propriu.

Linia pe care tineretul nostru se formează este produsul unui *moment european*, al unui spirit care-și re-

varsă efluviile *spontan*, printr'o consecință logică a unei epoci și a unor structuri lichidate.

Tineretul românesc merge *paralel* și nu *satelitic* cu noul suflet naționalist latin, așa cum va merge întreg tineretul francez, așa cum a mers, victorios, tineretul italian.

Conversiunea tineretului nostru la un ideal spiritual și național e un fenomen de sincronism și nu o pastişe.

Nu imitație după organizările streine visează acest tineret, ci, dimpotrivă, deplină eliberare din orice vasalitate, de orice pașalâc străin. El vrea adâncirea până în străfunduri a sufletului autohton și valorificarea forțelor lui subterane și inedite în orice manifestare.

El vrea zidirea României-Noi, cu mâini proprii și cu spirit propriu.

O vrea construită din arămurile adânci și încă neuzate, ale vigoarei românești, centrifugă încă și necanalizată. Deaceea studentul român a defilat simbolic în fața Regelui Țării, pe un car alegoric, într'o mână cu cartea grea de învățătură și în cealaltă cu fierul carabinei, contopind într'un singur tânăr: știința cu dârzenia și eroismul.

Și'n marele lui vis de noi temelii și zidiri, tineretul cărturăresc pe care-l cunosc, e gata de jertfe, dacă zidurile i-o vor cere. E gata să se tencuiască în piatra lor, ca un alt meșter de la Argeș, care, de data asta, s'ar zidi pentru visul turlelor înalte, pe el însuși.

Tineretul nostru universitar este un *mag*, în acelaș timp. El merge purtat de un luceafăr propriu care îi arată calea: *Crucea, Regele, Națiunea*.

Deaceea el este *mistic*.

În misticismul lui, se arcuește, alături de bolțile tuturor energiilor spirituale, cearcănul de smaragd al creștinismului, iar umbra purtătorului de cruce ca o lumină curge peste acest tineret.

Așa îl visa, poate, *Eminescu*, în umbra stihurilor lui:

curat la suflet, mântuitor al „bietului român săracul” și arhanghel pecepsitor al celor „cari au îndrăgit străinii, mânca-le-ar inima câinii”.

Așa îl vrem astăzi cu toții:

Iscător al românului de mâine: bărbatul de bronz, cu sufletul limpede și fără oscilări, lucrând, cu patimă, la ferecarea țării sale în aramă.

Aspectele idealului spiritual.

Și acum să vedem care ar fi fațetele idealului spiritual al tineretului cărturăresc, așa cum s'ar desprinde din manifestările lui active și teoretice.

Ele ar fi: idealul unei etice noi;

idealul spiritualist creștin;

idealul național, și

idealul cultural și artistic.

Idealul unei etice noi.

a) Prin *sinceritate* și *cinste*, la reacția împotriva ipocriziei.

b) O nouă ierarhizare a valorilor reale.

Creiarea individului nou: energie și pur.

Creiarea unui eroism sufletesc pe care poporul nostru nu l-a mai avut de mult.

Creiarea unei generații de elită și-a unui Pantheon moral al României, în care marile spirite și noblețea sufletului românesc — indiferent de clasă socială și pregătire intelectuală — să-și primească încununarea.

c) Fuziunea dintre cărturar și muncitor.

Țara, de câțiva ani, cunoaște șantierul pe care tineretul universitar lucrează, cu mâinile lui, plămădind cărămidă, ridicând ziduri, cioplind lemn sau îngrijind răzoare de ferme.

De sub brațele studențești, răsar — minune nouă, în

țară în care trândăvia devenise oficială — biserici, case de adăpost, cămine culturale, grădini.

Prin aceasta, o nouă educație se dă tânărului: munca fizică se leagă, prin inel spiritual, de intelectualitate.

Se creiază, astfel, *disciplină, simplitate, conștiință, modestie*.

Și'n timp ce directorii de liceu „venerază” în loji francmasonice, otrăvind școlăria care a avut nenorocul să-i aibe ca dascăli, — tineretul acesta lucrează, cu piepturile goale și desculț, cu o bucată de pâine și-o strachină de ciorbă la prânz și cină!

d) *Spiritualitatea creștină.*

Promovarea spiritului și evitarea bucuriilor cărnii, prin elevație transcendentă.

Ascensiunea în spirit și apăsarea de purități ale ascezei.

Am văzut de-aproape tineretul universitar — numai cântec, numai gând, numai viață interioară — odihnindu-și trupul istovit de muncă, după o zi de lucru la fermă sau la cărămidărie, pe-o mână de fân sau pe o rogojină, în bordeie simple, de stuh.

Dar, în același timp, tineretul mai cultivă o altă experiență spirituală: un fenomen mistic invers ascezel. Transcendența nu în altitudinea divină, ci în profunzimea mistică a spiritului național. Penetrarea străfundurilor spiritualității românești, pentru scoaterea la lumină a inelului de aur care licărește în adâncurile lor. Un fenomen nou de spiritualitate națională, pe care l-aș numi: *asceza etnică* a tineretului român.

e) *Cultul trecutului.*

În loc de negativismul sterp și anarhie de până mai acum, tineretul trebuie să aducă *respectul valorilor trecutului și-al tradiției*, legând, prin verigă solară, datina, trecutul și prezentul.

Idealul național.

a) Construcția viguroasă a statului nou: ordine. Valorificarea spiritului autohton în toate manifestările vieții de stat: politică, socială, economică și culturală.

Exploatarea marilor rezervoare ale acestui spirit.

b) Dreptul românilor de-a fi *la ei acasă*, și de-a fi folosiți *numai ei* pe noile șantiere românești.

De la „*numerus clausus*” al universităților, la „*numerus nullus*” în viața de stat.

Extirparea suzeranității evreești și-a streinismului în Statul românesc.

c) Arderea, cu fierul roșu, a cangrenei și-a cancerului democrației infectate.

d) Ridicarea Statului pe bronzuri de: *autoritate, prestigiu, dinamică constructivă.*

Întreaga Țară transformată într'un imens șantier: *românimea întreagă la lucru!*

e) Responsabilitatea și sancțiunile. Sancțiuni puternice și imediate.

Versul lui Eminescu:

„Indrăgi-ar ciorile
Și spânzurătorile...”

se va preschimba, din imagine poetică, în fapt.

f) Creierea unei adevărate independențe a spiritului național.

Sfârșitul *dictaturilor streine* și sfârșitul pașalâcului mafiei iudaice și-a lojilor francmasonice.

Interzicerea amestecului strein în ordinea de stat și sfărâmarea directivelor economico-politice impuse de sfârșarii finanțelor iudeo-europene — gen Finaleg — sau de presa Sărindarului.

g) Într'un cuvânt: *viirea românului nou, demn și inflexibil la influențe, constructiv și fixat pe-o axă și pe-o spiritualitate.*

h) De-aceia studențimea va sprijini cu tânăru entuziasm acțiunea marelui român *Vaida-Voevod*, fără, însă, a se înregistra efectiv în partidul său politic, ci constituind, permanent, o rezervă neîntinată, neuzată, proaspătă și pregătită încet, pentru complectarea și cimentarea operei înaintașilor.

i) De-aceia, adevărata studențime nu poate decât disprețui acțiunea dezertorilor ei — din norocire atât de puțini — cari conduși din umbră, sărmane victime hipnotizate de dușmanii românismului curat, se constituie, hilar, în caricaturi de atitudini, ca un așa zis „front studențesc democratic” sau „front anti-fascist”, (înapoia cărora veghează comunismul și jidovimea dela „Adevărul” și „Lupta”) și care nu au nici o tangență cu aspirațiile noastre etnice.

Idealul cultural și artistic.

a) Pătrunderea în străfunduri a specificului autohton, în autentică lui substanță mistică și ridicarea la rangul de valori estetico-culturale a acestui specific — unică mină de aur — transfigurat estetic.

b) Inflorirea unei civilizații și-a unei arte reprezentativ românești. Să nu fim greșit înțeleși: nu o artă artificializată prin tezism și tendenționalism didactic, ci una vie, de circulație universală, dar cu atât mai vie, cu cât va utiliza toate resursele inedite pe care specificul spiritual românesc le poate oferi.

O artă îndrumată pe linia marilor artiști români, cari au căpătat valoare universală tocmai prin prospețimea sufletului *inedit*, zidărit în arta lor: *Eminescu, Coșbuc, Creangă, Caragiale, Goga, Grigorescu, George Enescu...*

O artă, cu obârșia în argintăriile frumuseții artei populare: folclor, artă decorativă, plastică populară.

Să ne gândim ce minunat și permanent izvor de inspirație constituie lirica și eposul popular, — de la

„doine”, la „Miorița”, la „Mihu Copilul”, la „Toma Alimoș”, sau la „Mogoș Vornicul” — alături de marea poezie a chilimurilor, a scoarțelor, a costumelor sau a ornamentației naționale. O întreagă baladă se respiră, de pildă, pe chilimurile oltenesti: curcubeii se aprind, se potolesc, se întunecă. Energia roșului se îmbină cu lingoarea de visătorie a galbenului, cu doina haiducească a verdelui întunecat de codru. Intreg chilimul e, rând pe rând, vivacitate, incendiu, potolire și stingere de mari melancolii, sau haiducească evocare de lunci albastre...

Dar iată pitorescul costumului de țară. Sobrietatea vestmântului gorjean. Șerpi negri, subțiri, împlețiți pe alb. Armonii de alb și negru. Sobrietate, în contrast violent cu vâpăile costumului doljean. Evoc, iarăș, poezia cioarecilor, tuzlugilor și ipingelei pandurești.

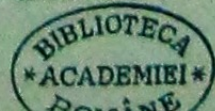
Intreaga răscoală, eroică și romantică, a Domnului Tudor, sintetizate într'un costum gorjean! Și, alături, frumusețea calmă de amurg, stropit cu flori mari, a vâlnicului!

Duhul Olteniei, cu marile lui aprinderi și cu umbrele lui de dor și visătorie, culcat pe-o țesătură de artă populară!

Arta noastră cultă nu poate, nu *trebuie* să ocolească această fântână doldora de rouă a specificului artistic național.

Căci specificul național, transfigurat estetic, departe de-a avea glezna prinsă în plumb, fâlfăie o aripă nouă, colorează și aromeste opera de artă, căreia îi dăruie un suflu, o caracteristică și-o valoare în plus.

Diferențiază, reliefează, așează sub steme grele de de aur propriu. Specificul național în artă conturează potențialul spiritual al unui neam, creiază dinamica unei expresii proprii și-a unei contribuții vii și bine precizate. Fără specific național, topit și prelucrat estetic, arta ar fi de-o uniformitate exasperantă.



Ce admirabil exemplu, pentru contactul continuu cu arta populară, ne oferă, bunăoară, Jugoslavia! O serie de cântăreți populari — pevaccii — cari dănuiesc, printr'un straniu reflex, guslarilor de-odinioară, colindă și azi sate și târguri, chemați ca să cânte vechile balade sârbești la șezători, la nunți, la sărbători familiare. Deși reduși, astăzi, la rolul de simpli recitatori ai bătrânului cântec popular, pevaccii demonstrează, însă, via necesitate a sufletului jugoslav de-a sorbi, pătimaș și ne'nterupt, din marea poezie a trecutului întipărit în balade, trecut pe care-l actualizează, astfel, mereu, pe plan estetic!

c) Așa dar: întronarea stimei pentru arta și cultura românească.

Vechiul „le respect de l'art” al Pleiadei franceze, se va converti în „respectul valorilor artistice naționale”.

Atunci, da, firește, nu se va mai putea ajunge, cu atâta ușurință, la distrugerea focarelor de cultură, cum, atât de tragic, s'a întâmplat cu bătrânul teatru craiovean, căzut pradă indivizilor suspecti și streini de neam, și jocului meschin al politicianilor.

d) Scriitorii și artiștii români nu vor mai putea rămâne, mult timp, în impasibilitatea de până acum față de gravele frământări interioare ale acestui neam și de înaltele lui aspirații.

Ei vor trebui să vibreze simultan cu țara, iar opera lor să capete o rezonanță nouă și adâncă. Nu hermetism, nu rafinerii, nu importanții superflue de etichete și formule „estetice” de peste hotare, — ci *suflet, emoție sinceră*, țâșnită din îmbrățișarea cu pământul țării!

Dar aurora unei poezii noi fulgeră la orizont. O poezie „nouă”, prin tumultul ei lăuntric, dar pe linia de tradiție a marilor cântăreți ai neamului.

Iată, de pildă, cum știe să cânte poetul *A. Cotruș*, în versuri de piatră și cer, pe „Horia”, pe care-l vrea ivit și'n restriștea zilelor de-acum:

Horia.

de jos
te-ai ridicat drept, pietros, viforos,
pentru moți,
pentru cei săraci și goi, pentru toți...
și-ai despicat în două istoria,
țăran de cremene
cum n'a fost altul să-ți semene,
Horia!...

te-ai desprins aspru din gloată,
cu-obrajii supti,
cu ochii crunți,
să lupți,
să 'nfrunți
din sălbatecii-ți munți:
oștile craiului, temniță, roată...

vrut-ai să spinteci pe munți, pe văi,
largi, netede, slobode căi
pentru-ai tăi
cei mîncați de străini, despuiți
de biruri, de sbiri,
de rele-orinduri...
și uitați
de regi și 'mpărați...

pân'la Bălgrad pe roată,
uimind călai, nemeși, gloată,
ți-a bătut neschimbat țundra săracă
aceeași mare, ne'nfricată inimă romano-dacă...

duhul trăește încă treaz în munți
și va trăi dirz cât vor domni peste moți

sbiri crunți
 și mișelnici despoți...
 uriaș domn
 pe-al adâncurilor noastre sfișiat comn,
 pe-al răzmerițelor roșu praznic, —
 mai roși-vei oare vreodat' năpraznic,
 acestui neam, viața și istoria, —
 tu,
 munte
 al vrerilor noastre cele mai crunte,
 Horia?!...

de-ai ieși din mormânt...

de-ai ieși din mormint între noi
 și-ai vedea atîția moți zdrențoși pe munți goi
 și neamu-ți flămînd ca acu,
 ce-ai zice, Horia, tu?!...

te-ai jelui, ai doini din fluer
 ori ai da un nou, și lung, și roșu șuer,
 munții toți să se cutremure,
 liftele cîmpiei să tremure,
 să le vezi, îngrozite, de pe culmea-ți săracă
 din ale belșugului tîrguri cum pleacă?!...

de-ai trăi tu
 acu,
 ce-ai face Horia, cu mișeii ce vînd
 norodul flămînd?!...
 nu ți-ar veni să-i cauți pe toți,
 de gituri să-i scoți,
 din paturi, dela cini, dela prînzuri,
 și'n mijlocul pieților celor mai mari,
 ca pe cei mai mișelnici tilhari,
 de limbă să-i spînzuri?!...

Lângă acest *Horia* „viforos” și „pietros”, izbucnit din cremenea versurilor lui *Cotruș* și viguros simbol pentru cruntele zile de-acum, să-mi fie îngăduit să vă înfățișez versurile de restriște ale unui tânăr, foarte tânăr poet, *Constantin Goga*. Noul poet, într'o carte de poeme verzi: „Inscripții pe veac”, cheamă vedenia de flacări a lui Tudor, izbăvitor pentru cei cărora le-au „rupt cei lacomi și răi mejdina răbdării”.

Poezia pe care o citez e, mai ales, semnificativă în ceia ce privește noua năzuință lirică la un pâlce de tineri scriitori, cari nu se mai solidarizează cu impasibilitatea celorlalți scriitori „oficiali” și „hermetici” față de frământările colectivității și de aprigele amăruri ale țării lor:

Un semn.

Să știi,
 Că noi
 Am fost stăpâni pe codrii și pe glii...

Am fost stăpâni pe codrii și pe glii
 Și n'am slujit străinilor aduși de vânturi;
 Aveam altare și pămînturi,
 Și, spune slova din pisanii,
 Că 'n plaiul nostru niciodată
 N'au curs pârae de jelanii...

Am fost, demult, odată...
 Am fost o minunată gloată
 Și-am coborît navalnic dela munte
 Cu Tudor Slugerul în frunte...

Tudore, Tudore,
 Azi gloata rumână
 Se șbate
 În plug de durere, în jug de nevoi

Și-o fiară străină
 O bate, —
 O pleacă cu fruntea 'n noroi;
 Azi gloata rumână
 Cerșește pe drum,
 Iar cerul și norii
 Apasă pe sateurgia;
 În țară, — puternic blestem, —
 Stăpânii cu inimi de scrum
 Ii fură moșia,
 I-aruncă în temniți feciorii...

Auzi-i Tudore, auzi-i cum gem...

Nu mai putem, Tudore, nu mai putem,
 Căci ne-au rupt cei lacomi și răi
 Mejdina răbdării...

Un semn, Tudore,
 Un semn doresc nepoții tăi
 Și vor svârli securea 'n fruntea depărtării,
 Va pune Jiul pieptul lui de taur
 Și va isbi în stânci,
 Din temnițe flăcării vor eși atunci
 Și nou rumân,
 Cu suflet și cu inimă de aur,
 Va fi numit și ctitor și stăpân
 Pe vremuri noi, pe neamul meu, pe codrii și pe lunci.

E, după cum se vede, un început de reacție în arta scrisului, care, desigur, se va amplifica din ce în ce, încadrând, încă de pe acum, și alte contribuții lirice, ca, de pildă, volumul de sbucium și tulnice „Gloata” al poetului ardelean, sau versurile studenților legionari *Ion Hodoș și Vasile Posteuca*.

Dar să-mi mai fie îngăduit, înainte de-a încheia acest

capitol din conferința mea, să mă alătur și eu acestei poezii românești printr'o baladă în care am încercat să-l reîmprospătez pe „Corbea” din legendă și să-l smulg dintre zidurile cu mucegai ale temniței în care zăcea.

Corbea.

De ce-mi zace Corbea 'nchis
 În temniță la opriș?
 Pentr'un paloș fermecat,
 Și cu aur ferecat,
 De nu știu cine furat.

Baladă veche.

Zace Corbea ca pedeapsă
 În mocirlă până'n coapsă.
 Ziduri cu pecingine,
 Ocnă cu funingine.
 Trosnesc glesnele'n butuci
 De aramă și de tuci.
 Funii mari ca bârnele
 Ii usucă mâiniile.
 Barba-i salcie prin ani
 Rădăcină'n bolovani.
 Mucegaiul și duhoarea
 Înverzitu-i-au spinarea.
 Crește mlaștină adâncă
 Pana glesnii i-o mânăncă.
 Când l-au fost adus în fiare
 Era fulger, era zare,
 Brațu-i șuer de mierloi,
 Umerii luceferi noi,
 Iepuri glesnele sbătute,
 Trupul lunecări de ciute,

oc albastru și tâlhar
de văpae de cleștar.
Lacăt de argint bătut
lumina, la poartă, mut.
Broștile, năucile
erau mici ca nucile.
Serprii ca inelele
cu pui ca mărgelele.
Chițorani subțiri cu plozi
se 'ncurcau, fugind, în cozi,
iar păingenii: scânteii
țeseau fum de funigei.

Lacăt negru de cenușă
azi se 'ntunecă la ușă.
Broștile
ca ploștile.
Serprii și'ntind grinzile,
lucii ca oglinzile.
Puii lor cât punțile
iși serbează nunțile.
Chițoranii — roșcovanii
șobolanii și chițecanii
s'au umflat ca bolovanii
și țesându-și funia
torc păingii cât inima.
Corbeo,
o năpărcă ra
scoate pui în barba ta.
Groși guzgani cu somnuri grele
dorm pe umerii-ți de stele,

Și din geana-ți somnoroasă
torc păingenii mătasă!
Corbeo,

suflete în funii,
furule, tâlhar al lunii,
Corbeo, până de șoiman,
muica ta de hoțoman,
umflă-te șuvoi răsleț
și spinare de mistreț,
tună lung ca o sâneață,
aprinde-te dimineață,
rupe funiile'n șase,
calcă broștile răioase,
crapă lacătul în trei
fulgeră lespezi și stei,
clatină ocna'n văzduh,
săi afară jar și duh,
încalecă haiducește
scuipă'n frunte și pălește
potere voevodale,
ochii Mărșăviei-Sale,
stelele să le plesnească,
anafura lor crăească!
Du-te iară lotru'n țară,
flacăra de piatră rară,
cu soarele de-a călare
și luceferii'n spinare.
Mierlele, poenele,
cerbii, coțofenele
să-mi mângâie genele.
Serile și apele

să-ți fluture pleoapele.
 Ciutele și trestia
 să-ți sărute inima,
 văile și liniștea
 să-ți legene dragostea.

* * *

Iată, pe scurt, fresca idealului spiritual al studențimii.
 Ca un comandament suprem se așează, în fruntea lui,
noul individ și noua colectivitate sub aureola unei eroice
 morale și cu o limpezime de suflet ca un iezăr de munte.

Iată studențimea pornind în cântece de năer, spre țăr-
 murile verzi de mâine.

Iat-o, mai ales, căpătând un *suflet de bronz, din
 sufletul omului pe care-l știe eu.*

Acel „flăcău de țară”, — cum îl numea Dragoș Pro-
 topopescu, — pe frunte cu arșița nămieților lui Cireșar,
 în ochi plutind calmul de smaragd al mărilor, dar și
 ascunzând, în fundurile lor, furtunile marine; capabil de
 spiritualizare până la asceză; dormind pe pat de scânduri
 și pe rogojină, atunci când lucrează la biserici, lângă
 flăcăii lui; neînfricat și limpede ca o stalactită dar
 arzător și biciuitor ca o vifoniță; ingenunchind și săru-
 tând pământul țării, cu ochii umezi, — dintr-o pornire
 pe care nu și-o poate stăpâni și purtând țărână culeasă la
 Putna și la Mărășești în săculeț pitit lângă inimă: *Că-
 pitanul.*

Iar lângă icoana acestui strașnic adâncitor al spiritua-
 lității românești, dați-mi voie să evoc și imagina celui,
 atât de drag nouă, general-grănicer și legionar, alb de

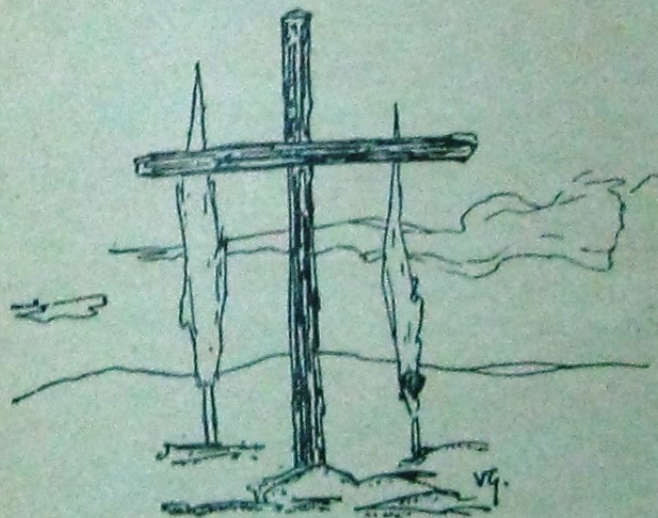
featuri ca un sfânt Nicolai, înțelept ca un cronicar mol-
 dovean sau ca acel Stolnic Cantacuzino din care se
 trage, dar tânăr și inaripat la suflet ca un student, —
 și înalt în vitejie și dârzenje ca un creștet al Rarăului.

Aceste două icoane morale, studențimea trebuie să le
 poarte săpate, adânc, în suflet.

Prin limpezimea lor și prin spada arhanghelului pe care
 studențimea legionară și l-a ales patron, tineretul nostru
 calcă spre *ideal*.

Să credem în pașii lui, — să credem în tineretul
 nostru!

9 Iunie 1935.



PREȚUL LEI 8.-